

Handläggare
Lisa Alm**Till**
Arbetsmarknadsnämnden
den 20 oktober 2015**Ärende 8****Svar på skrivelse om livslångt lärande***Svar på skrivelse från Emilia Bjuggren m.fl. (S), Awad Hersi (MP) och Tina Kratz (V).***Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut**

1. Arbetsmarknadsnämnden hänvisar till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.
2. Arbetsmarknadsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att med utgångspunkt från kommande regeringsförslag gällande rätt till vuxenutbildning, ta fram ett förslag till en fördjupad urvalsordning för antagning till kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå.
3. Arbetsmarknadsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att utreda vilka målgrupper som i första hand ska beredas plats inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå.
4. Arbetsmarknadsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att ta fram förslag på hur fler stockholmare kan få tillgång till information och vägledning som gynnar ett livslångt lärande.
5. Arbetsmarknadsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att utreda och lägga förslag på hur fler utrikesfödda personer ska kunna antas till kommunal vuxenutbildning.

Arjun Bakshi
arbetsmarknadsdirektörKarin Eriksson- Bech
utvecklingschef**Arbetsmarknadsförvaltningen**
Vuxenutbildning StockholmLivdjursgatan 4
Box 10014
Stockholm-Globen
Telefon 08-508 35 547
elisabeth.ryde@stockholm.se
www.stockholm.seBengt Jönsson
avdelningschef
Vuxenutbildning StockholmJussi Koreila
avdelningschef
SFI Stockholm

Sammanfattning

Arbetsmarknadsförvaltningen har mottagit en skrivelse om livslångt lärande från Emilia Bjuggren m.fl. (S), Awad Hersi (MP), Tina Kratz(V) och Armina Etminan (Fi).

Skrivelsen innehåller följande frågor till förvaltningen:

1. Hur ser regelverket kring antagningen till vuxenutbildning, inklusive yrkesvux och yrkeshögskolan, ut?
2. Vilka prioriteras när antalet behöriga sökande överstiger antalet platser?
3. Utifrån dagens ramar, finns det behov av ytterligare prioriteringsregler för antagning till vuxenutbildning när antalet behöriga överstiger antalet platser?
4. Vilka förändringar av antagningsregler och prioriteringar skulle behövas för att öppna upp för fler att få chansen att läsa inom vuxenutbildningen?
5. Vilka hinder och utmaningar finns i samverkan mellan olika delar av staden samt med externa aktörer?
6. Hur ska staden klara den nya majoritetens ambitionshöjning vad gäller möjligheten för fler att läsa inom vuxenutbildningen, inklusive yrkesvux?
7. Vilka ytterligare reformer och satsningar är nödvändiga för att nå ett läge där Stockholmarna har tillgång till livslångt lärande, omutbildning och vidareutbildning genom hela livet?

Arbetsmarknadsförvaltningens svar och förslag

Förvaltningen redogör i ärendet för vilka regler som finns för antagning och urval inom komvux, yrkesvux och inom yrkeshögskola.

Förvaltningen föreslår att nämnden ger förvaltningen i uppdrag att ta fram ett förslag till en fördjupad urvalsordning inom komvux på gymnasial nivå för att möjliggöra urval bland individer inom en grupp. Det finns inte behov av förändringar kring antagning och urval för att öppna upp för fler att få läsa inom komvux.

Utmaningar i samverkan med andra aktörer handlar om att arbetslösa personer i större utsträckning bör få vägledning till studier och ha studier som en del i sin planering mot jobb. Det handlar också om att förvaltningen tillsammans med Arbetsförmedlingen lyckas skapa framgångsrika kombinationer av arbetsmarknadsinsats och studier.

Förutsättningar för ett livslångt lärande

Förvaltningen har identifierat åtta förutsättningar för att genom vuxenutbildning kunna erbjuda stockholmare ett livslångt lärande:

1. God tillgång till utbildningsplatser inom kommunal vuxenutbildning
2. God tillgång till information och karriärvägledning
3. Stor variation i utbud och studievillkor
4. Yrkesutbildningar möter arbetsmarknadens behov och förutsättningar
5. Tillgång till stöd inför och under studier
6. Validering av inhämtade kunskaper och färdigheter
7. Flexibla möjligheter till studiefinansiering
8. Stabil och långsiktig kompetensförsörjning av lärare

Förvaltningen har påbörjat ett antal satsningar för att nå majoritetens ambitionsnivå om att fler ska läsa inom vuxenutbildningen:

- Projektet Samlat stöd
- Projektet Lärarrollen 2.0
- Stärka vuxenutbildningens förmåga att möta arbetsmarknadens behov
- Samordning av förvaltningens arbete med studie- och yrkesvägledning

Därutöver ger förvaltningen fyra nya förslag i ärendet som stödjer majoritetens ambitionsnivå om att fler ska läsa inom vuxenutbildningen och att stockholmarna ska ha tillgång till ett livslångt lärande:

- Utred förutsättningarna att fastställa en ambitionsnivå för vilka målgrupper som ska garanteras plats inom komvux på gymnasial nivå. En ambitionsnivå för nämnden är angelägen även om regeringens förslag om en rättighet till komvux införs 2017. Alla målgrupper som nämnden prioriterar omfattas inte av regeringens förslag, såsom personer med svag ställning på arbetsmarknaden och personer som vill karriärväxla.
- Lägga förslag på hur fler stockholmare ska få tillgång till vägledning som gynnar ett livslångt lärande. Det livslånga lärandesystemet förutsätter flexibla utbildningsvägar och att individen känner till vilka möjligheter som finns och vilka krav som ställs för olika utbildningar. God tillgång till information och vägledning är därför nyckelfrågor i ett livslångt lärande. I

dagsläget kan inte andra stockholmare än nämndens primära målgrupper erbjudas vägledning.

- Utred och lägg förslag på hur fler utrikesfödda personer ska kunna antas till kommunal vuxenutbildning.
- Verka för mer flexibla möjligheter till studiefinansiering

Ärendet

Arbetsmarknadsförvaltningen har mottagit en skrivelse om livslångt lärande från Emilia Bjuggren m.fl. (S), Awad Hersi (MP), Tina KratzV) och Armina Etminan (Fi).

Skrivelsen innehåller följande frågor till förvaltningen:

1. Hur ser regelverket kring antagningen till vuxenutbildning, inklusive yrkesvux och yrkeshögskolan, ut?
2. Vilka prioriteras när antalet behöriga sökande överstiger antalet platser?
3. Utifrån dagens ramar, finns det behov av ytterligare prioriteringsregler för antagning till vuxenutbildning när antalet behöriga överstiger antalet platser?
4. Vilka förändringar av antagningsregler och prioriteringar skulle behövas för att öppna upp för fler att få chansen att läsa inom vuxenutbildningen?
5. Vilka hinder och utmaningar finns i samverkan mellan olika delar av staden samt med externa aktörer?
6. Hur ska staden klara den nya majoritetens ambitionshöjning vad gäller möjligheten för fler att läsa inom vuxenutbildningen, inklusive yrkesvux?
7. Vilka ytterligare reformer och satsningar är nödvändiga för att nå ett läge där Stockholmare har tillgång till livslångt lärande, omutbildning och vidareutbildning genom hela livet?

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom staben för utveckling och utredning i samarbete med avdelningen Vuxenutbildning Stockholm

Bakgrund

Begreppet *livslångt lärande* kan ses som en samlingsterm för ett sätt att se på utbildning. Varje individs kapacitet att lära under hela

livstiden och i alla de miljöer hon vistas i tas tillvara och stimuleras.¹ I vilken form eller med vilken huvudman utbildningen eller lärandet bedrivs är av underordnad betydelse.

Synsättet om ett livslångt lärande får konsekvenser för alla stadier i det offentliga utbildningssystemet. Vid varje tidpunkt i en individs liv skall det finnas en utbildningsmöjlighet. Det ställer krav på studievägledning och en mångfald av utbildningsmiljöer som kan tillgodose individens olika behov och bakgrund.

Vuxenutbildningens del i livslånga lärandet

Vuxenutbildningen utgör en viktig del i det livslånga lärandet. Den ger möjlighet för vuxna att stimuleras i sin utveckling, att komplettera sin utbildning och komma vidare till högre studier eller till arbete. Vuxenutbildningen ska enligt styrdokumentet också ge möjlighet för vuxna att karriärväxla: Att efter en tid i ett yrke ha möjlighet att utbilda sig till ett annat yrke.

Förvaltningen har identifierat åtta förutsättningar för att genom vuxenutbildning kunna erbjuda stockholmare ett livslångt lärande:

1. God tillgång till utbildningsplatser inom kommunal vuxenutbildning
2. God tillgång till information och karriärvägledning
3. Stor variation i utbud och studievillkor
4. Yrkesutbildningar möter arbetsmarknadens behov och förutsättningar
5. Tillgång till stöd inför och under studier
6. Validering av inhämtade kunskaper och färdigheter
7. Flexibla möjligheter till studiefinansiering
8. Stabil och långsiktig kompetensförsörjning av lärare

Förutsättningar 1 - 6 ovan ligger inom nämndens ansvarsområde medan förutsättningar 7 - 8 ligger utanför nämndens ansvar.

1. God tillgång till utbildningsplatser inom kommunal vuxenutbildning

För att stödja stockholmarnas förutsättningar till livslångt lärande behöver utbildning inom komvux vara tillgänglig för individer med olika behov och förutsättningar.

I dagsläget har förvaltningen möjlighet att erbjuda utbildning till så gott som alla behöriga som söker till komvux. Det är dock relativt få utöver de prioriterade målgrupperna som söker sig till komvux,

vilket säkert kan bero på att utbildningsformen sedan lång tid tillbaka i de flesta kommuner är stängd för dem.

Hur stort det faktiska behovet skulle vara om möjligheten för alla behöriga att läsa på komvux marknadsfördes är svårt att uppskatta. Förvaltningen har i detta syfte haft dialog med Nacka kommun som erbjuder gymnasial utbildning till samtliga behöriga sökande och med Helsingborgs kommun som gör detsamma med några undantag. Några nya grupper av elever kan ses:

- *Yrkesverksamma personer som vill karriärväxla*
- *Utrikesfödda med högskoleutbildning*
- *Pensionärer*
- *Studier för personlig bildning*

2. God tillgång till information och karriärvägledning

Det livslånga lärandet förutsätter flexibla utbildningsvägar, att individer känner till vilka möjligheter som finns och vilka krav som ställs för olika utbildningar. Vissa individer har lätt för att ta till sig information, förstå sina rättigheter och möjligheter och omsätta dem i handling. För andra är det betydligt svårare. God tillgång till information och vägledning är därför nyckelfrågor i ett livslångt lärande.

Särskilt för utrikesfödda stockholmare är vägledning viktigt för att göra rätt val och göra vägen till arbete kortare. Innan svenska språket behärskas är det svårt att få tillgång till den information som krävs för att kunna göra ett välgrundat val. För att kunna antas till en utbildning inom komvux eller eftergymnasial utbildning krävs oftast att en utländsk utbildning har blivit validerad/bedömd. Validering är en tidskrävande process. Om den inte påbörjas tidigt efter ankomsten till Sverige, kan det innebära att individen tappar värdefull tid på vägen mot studier eller arbete.

3. Stor variation i utbud och studievillkor

Ett livslångt lärande förutsätter en mångfald av utbildningsanordnare och studievillkor. En individ ska kunna studera med olika pedagogik, i klassrum eller på distans, heltid eller deltid och ha möjlighet att kombinera sina studier med annan sysselsättning.

4. Vuxenutbildningen möter arbetsmarknadens behov och förutsättningar

Avgörande för stockholmarnas förutsättningar att komma ut på arbetsmarknaden efter en yrkesutbildning är att utbildningen verkligen möter arbetsmarknadens behov och förutsättningar. Detta

är särskilt angeläget i en tid av högt förändringstempo och då samhället befinner sig i en strukturomvandling på grund av digitalisering och teknisk utveckling. En stor del av våra vanliga yrken i dag kommer försvinna i framtiden, samtidigt som många nya yrken tillkommer.

I rapporten *Employment and Skills Strategies in Sweden* (OECD juni 2015) pekas på några systemfel på den svenska arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen är hårt regelstyrda vilket gör det svårt för dem att samarbeta med kommuner och andra myndigheter i önskvärd omfattning. I jämförelse med andra länder är företag och andra arbetsgivare i Sverige för lite inblandade i utbildningssystemet. Detta skapar en högre tröskel mellan skola och arbetsliv vilket försvårar för eleverna att komma ut på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning.

Utbildningar framtagna i samarbete med branscher, såsom yrkeshögskola och yrkescollege, framhålls som de utbildningar som är mest träffsäkra i att förse arbetsmarknaden med kompetens. I rapporten från OECD framhålls att de svenska utbildningsinsatserna kan bli effektivare genom att arbetsgivarna är delaktiga på ett tydligare sätt. Man bör skapa kontakter mellan utbildningsanordnare och de arbetsplatser där folk är tänkta att få jobb sedan.

5. Tillgång till stöd inför och under studier

En betydande grupp av elever inom vuxenutbildningen upplever svårigheter med att inleda och att tillgodogöra sig sina studier.

Orsakerna är många och spänner över en mängd områden såsom:

- dåliga erfarenheter och misslyckanden i tidigare skolgång,
- problem i den egna livssituationen,
- en funktionsnedsättning, eller
- bristande pedagogiskt stöd på skolan.

Inom förvaltningen finns stor erfarenhet och kompetens av att stödja elever som har hinder för inläring, till exempel inom Lärvox Stockholm och inom Vuxenteamet. I dagsläget kommer dock detta stöd inte alla elever tillgodo.

En ny politisk viljeinriktning för vuxenutbildningen i kombination med målgruppens stora behov leder till att förvaltningen under hösten initierar utvecklingen av en samlad pedagogisk stödfunktion.

6. Validering av inhämtade kunskaper och färdigheter

Vuxna har erfarenheter, kunskaper och kompetens som de fått på olika sätt, till exempel genom utbildning, arbetsliv, i hemmet eller i

föreningslivet. I en validering bedöms, värderas och dokumenteras de kunskaper som en person har. Genom att utgå från vad den vuxne har med sig undviker man att göra studietiden onödigt lång.

7. Flexibla möjligheter till studiefinansiering

Studiemedel för studier inom kommunal vuxenutbildning kan erhållas från och med hösten det år individen fyller 20 år. Studierna ska bedrivas minst på halvtid och pågå under minst tre veckor.

Studiemedel består av två delar, bidrag och lån. Idag är bidragsdelen 2 828 kr och lånedelen 7 120 kr, totalt 9 948 kr per fyra veckor. Detta är under förutsättning att studierna bedrivs på heltid. Vissa tillägg kan sökas via CSN till exempel om man har barn.

Från och med det år man fyller 25 år kan ett högre bidrag utgå för dem som saknar grundläggande eller gymnasial kompetens. Summan blir densamma som ovan men bidragsdelen är då 6 584 kr och lånedelen 3 364 kr per fyra veckorsperiod.

För att underlätta för unga arbetslösa att läsa in grundskole- och gymnasiebetyg har regeringen beslutat att unga mellan 20 och 24 år också ska kunna få det högre bidraget.

Studiemedel kan inte ges till personer som uppbär aktivitetsstöd eller sjukersättning. Studiemedel kan inte heller ges till individer som deltar i uppdragsutbildning.

Studiefinansiering utgör ett hinder för en del deltagare inom komvux. Svårigheterna består framför allt av:

- Det höga kravet på utbildningstakt. Studieovana personer har svårt att klara av kraven på det höga tempo som krävs för att utbildningen ska ge rätt till studiemedel. Det leder till att deltagare om de inte klarar av kursen kan bli återbetalningsskyldiga alternativt välja att avbryta eller inte alls påbörja utbildning.
- Personer som uppbär försörjningsstöd kan normalt inte studera inom komvux samtidigt som de uppbär försörjningsstöd utan hänvisas till att istället använda studiestödssystemet. Det är inte ovanligt att familjens samlade inkomst blir mindre om en person i hushållet börjar studera eftersom studiemedlet är lägre än försörjningsstödet. För en familj som lever med mycket små ekonomiska marginaler kan det utgöra ett reellt hinder för en person att börja studera.

8. Stabil och långsiktig kompetensförsörjning av lärare

I och med införandet av *Läroplanen för vuxenutbildningen 2012* fick vuxenutbildningen nya riktlinjer och mål. Bland annat har kraven på flexibilitet och individanpassning ökat. Att möta dessa förväntningar i kombination med en målgrupp med stora behov, ställer stora krav på organisation och pedagogiskt ledarskap, men kanske framförallt på den enskilde läraren.

Den allra mest avgörande och utmanande faktorn för att klara av att förse stockholmarna med bra utbildning är god tillgång på legitimerade och duktiga lärare. I dagsläget finns utmaningar med kompetensförsörjningen inom vuxenutbildningen och på lite längre sikt är situationen mycket bekymmersam.

Budgetförutsättningar för nämndens gymnasiala vuxenutbildning

För gymnasial vuxenutbildning tilldelas förvaltningen i dag en fast budgetram på helår som tar sin utgångspunkt i föregående års kostnader för utbildning.

Ersättningen till utbildningsanordnare betalas ut när anordnaren sätter betyg på eleven. För att säkerställa en budget i balans över året behöver förvaltningen göra en bedömning av:

- Hur många individer inom prioriterade målgrupper som kommer att söka till komvux under året
- När under året eleverna kommer vilja gå sin utbildning
- Elevernas önskemål om inriktning på utbildningen (yrke eller teori) och längd på utbildningen (enstaka kurser eller sammanhållen utbildning)
- När eleverna kan antas ta betyg, vilket är det tillfälle då utbildningsanordnarna får betalt för genomförd utbildning

Bedömningen och prognoserna som beror på flera omvärldsfaktorer är vanskliga att genomföra. Det faktiska utfallet blir ofta ett annat vilket får konsekvenser för vilka som kan antas till studier. Följande tre scenarier illustrerar konsekvenserna:

- Under ett år är söktrycket högt i början av året. Vissa prioriterade grupper nekas utbildning för att säkra en budget i balans i slutet av året. Under slutet av året är det lägre söktryck och då kan icke prioriterade grupper antas.
- Under ett annat år är söktrycket lågt i början av året. Icke prioriterade grupper antas för att verksamheten inte ska hamna med ett budgetöverskott i slutet av året. Söktrycket ökar sedan kraftigt vilket gör att inte alla prioriterade kan erbjudas utbildning under slutet av året.

- Tillfälliga statliga medel för yrkesvux och lärlingsutbildning tilldelas nämnden med kort varsel. Praxis vid antagning förändras snabbt och nya målgrupper, som nyss fick avslag, kan nu erbjudas utbildning.

Budgetförutsättningarna medför att prioriterade individer ibland inte kan erbjudas utbildning, och att antagningen kan upplevas som godtycklig och orättvis från elevernas perspektiv. Detta kan jämföras med budgeten för sfi och grundläggande vuxenutbildning som tar sin utgångspunkt i individens rätt till utbildning. Förvaltningen garanteras medel för alla individer med rätt att läsa de utbildningarna.

Regeringen föreslår rättighet att studera på komvux

I budgetpropositionen hösten 2015 lägger regeringen förslag om att införa en rättighet att studera på komvux. Rättigheten omfattar enligt förslaget personer som behöver läsa kurser för att uppnå grundläggande eller särskild behörighet till högskola eller yrkeshögskola. Enligt regeringen finns mycket utrednings- och förankringsarbete kvar innan ett slutligt förslag kan presenteras. Reformen ska finansieras med riktade statsbidrag och träda ikraft 2017.

Arbetsmarknadsförvaltningens svar och förslag

Fråga 1:

Hur ser regelverket kring antagningen till vuxenutbildning, inklusive yrkesvux och yrkeshögskolan, ut?

Här beskrivs hur regelverken ser ut för antagning till de olika utbildningarna och vilka som har rätt att läsa på respektive utbildning.

Vilka kan läsa inom vuxenutbildning på grundläggande nivå

Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet. Den syftar också till att möjliggöra fortsatta studier.

Regler för antagning till vuxenutbildning på grundläggande nivå återfinns i skollag (2010:800).

Rätt att delta i grundläggande vuxenutbildning

Rätt att delta i grundläggande vuxenutbildning har vuxna från 20 år, och som:

- är bosatta i landet eller i de nordiska länderna²

² Även EU/EES-medborgare bosatta i kommunen med uppehållsrätt har behörighet att läsa på grundläggande nivå.

- saknar sådana kunskaper som barn och ungdomar får i grundskolan
- har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen

Även om huvudregeln är att den studerande ska ha fyllt 20 år för att läsa inom grundläggande vuxenutbildning kan man göra undantag för ungdomar. Personer under 20 år som lever ”vuxenliknande” liv (med familj, egen bostad och försörjning) är behöriga till grundläggande utbildning.

Utbildning på grundläggande nivå är en rättighetsutbildning. Det innebär att alla som är behöriga att läsa utbildningen också ska få en utbildningsplats från sin kommun.

Vilka kan läsa inom vuxenutbildning på gymnasial nivå

Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå vänder sig till vuxna som vill komplettera sin gymnasieutbildning, få sina kunskaper och sin kompetens validerad eller kanske byta yrkesbana. Den gymnasiala nivån är med undantag för elever med examen från ett yrkesprogram inte en rättighetsutbildning. Det innebär att kommunen ska anordna utbildning och bereda platser i mån av resurser.

Regler för antagning och urval till vuxenutbildning på gymnasial nivå återfinns i skollag (2010:800) och i förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

Förutsättningar för att kunna antas till gymnasial vuxenutbildning

För att kunna antas till gymnasial vuxenutbildning krävs att den sökande är vuxen (från 20 år), och:

- är bosatt i landet eller i de nordiska länderna ³
- saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge
- har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen

Även inom gymnasial vuxenutbildning kan man göra undantag för ungdomar. Personer under 20 år som avslutat gymnasiet eller som lever ”vuxenliknande” liv (med familj, egen bostad och försörjning) är behöriga till gymnasial vuxenutbildning.

³ Även EU/EES-medborgare bosatta i kommunen med uppehållsrätt har behörighet att läsa på gymnasial nivå.

Alla som uppfyller kraven ovan har behörighet att läsa inom gymnasial nivå. De vanligaste orsakerna till att en person bedöms vara obehörig är att hon eller han har läst kursen tidigare med godkänt betyg eller saknar förutsättningar att tillgodogöra sig kursen. Våren 2015 fick närmare 1 700 individer beslut om att de är obehöriga att läsa inom komvux. Av dem var det 800 personer som hade godkänt betyg i kursen sedan tidigare och ungefär 900 personer som saknade förutsättningar att tillgodogöra sig kursen.

Att ha förutsättningar att tillgodogöra sig kursen

Behörighetskravet att den studerande ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig kursen omgärdas av viss otydlighet från lagstiftaren. Det saknas vägledande texter i förarbeten till skollag och tydliga anvisningar från Skolinspektionen och Skolverket om hur paragrafen ska tolkas.

Förvaltningen har tolkat paragrafen som att den sökande ska ha de kunskaper som behövs för att klara av kursen. Det är viktigt att den studerande har förutsättningar att tillgodogöra sig sin utbildning då ett misslyckande kan få flera negativa konsekvenser för individen, inte minst ekonomiska.

En konsekvens av förvaltningens generella praxis är att utrikesfödda studerande i många fall behöver ha betyg på kursen *Svenska som andraspråk* på grundläggande nivå, eller motsvarande kunskaper, för att ha förutsättningar att klara av utbildning på gymnasial nivå. Tidigare var kraven mer skarpt uttryckta men de mildrades efter Skolinspektionens granskning hösten 2011. Skolinspektionen kritiserade förvaltningen för att ställa otillåtna förkunskapskrav till utbildning som gjorde det svårt för sfi-studerande läsa sfi parallellt med komvux.

Kursen *Svenska som andraspråk* är ganska krävande och akademisk till sin karaktär och för studieovana personer kan vägen från sfi till gymnasial vuxenutbildning därför bli svår. Kraven på kunskaper i svenska språket utgör för vissa studerande ett så pass stort hinder att den gymnasiala nivån är utom räckhåll. Detta är en av orsakerna till att förvaltningen sökt ESF-medel för Yfi - Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare. De studerande kan påbörja en yrkesutbildning redan som nybörjare i svenska språket.

I praktiken har individer högst skiftande förutsättningar att klara språknivån på gymnasiala utbildningar. Språkraven på

utbildningar varierar dessutom stort med ämnets innehåll och karaktär. Inom samhällsvetenskap behöver de studerande ta del av stora mängder text på svenska och göra textanalyser. Det ställer höga krav på de studerandes språkkunskaper. Inom kockprogrammet med sin praktiska inriktning är behovet av kunskaper i svenska lägre.

En individs förutsättningar att tillgodogöra sig kursen kan inte frikopplas från vilka förutsättningar hon erbjuds i undervisningen. Om en individ kan få tillgång till studiehandledning på modersmål på en kurs till exempel, eller läsa i en mindre klass, då förändras hennes förutsättningar att tillgodogöra sig kursen.

Förvaltningen föreslår att nämnden utreder och lägger förslag på hur fler utrikesfödda ska kunna antas till komvux på gymnasial nivå, vilket presenteras under fråga 6.

Rätt att delta på gymnasial vuxenutbildning

Det finns en grupp av sökande som har *rättighet* att delta på gymnasial utbildning. Dessa är:

- Elever med examen från ett yrkesprogram inom ungdomsskolan som inte uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier.

De eleverna har rätt att delta i utbildning i syfte att uppnå behörighet till högskolestudier.

Vilka kan läsa inom yrkesvux

Yrkesvux är en statlig satsning som pågått sedan 2009. Syftet är att ge fler vuxna en möjlighet att gå en yrkesutbildning. Förvaltningen söker årligen statsbidrag för att få anordna yrkesvux.

Behörighetskraven till yrkesvux skiljer sig inte från dem inom komvux. För att kunna antas till yrkesvux ska den sökande således ha fyllt 20 år, vara bosatt i landet, sakna de kunskaper som kursen syftar till att ge och ha förutsättningar att klara av kursen.

Vilka kan läsa inom yrkeshögskolan

Yrkeshögskolan är en statligt reglerad och finansierad eftergymnasial utbildning som kännetecknas av dess arbetsmarknadsinriktning.

Regler för antagning och urval återfinns i förordning (2009:130) om yrkeshögskolan.

Förutsättningar för att kunna antas till yh-utbildning

För att kunna antas till en yh-utbildning krävs att den sökande:

1. avlagt en gymnasieexamen i gymnasieskolan eller inom kommunal vuxenutbildning,
2. har en svensk eller utländsk utbildning som motsvarar kraven i 1,
3. är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge och där är behörig till motsvarande utbildning, eller
4. genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Ytterligare krav på förkunskaper

Förutom behörighetskraven ovan har många utbildningar ytterligare krav på förkunskaper. Dessa krav bestäms av ledningsgruppen där arbetslivet är i majoritet. Sådana krav ska vara nödvändiga för att den studerande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen och får avse:

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper,
2. yrkeserfarenhet som kan vara av betydelse för utbildningens speciella inriktning, och
3. andra villkor som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

Fråga 2:

Vilka prioriteras när antalet behöriga sökande överstiger antalet platser?

När antalet behöriga sökande är fler än antalet utbildningsplatser behöver förvaltningen göra ett urval. Regler för urval återfinns i lagar och förordningar som redogörs för nedan. Det finns vissa möjligheter till lokala anpassningar vid urval.

Urval behövs inte inom grundläggande vuxenutbildning

Eftersom kommunen är skyldig att erbjuda plats till alla som har rätt att läsa på grundläggande vuxenutbildning, blir urval aldrig aktuellt inom denna utbildningsform.

Urval inom gymnasial vuxenutbildning

När antalet behöriga sökande är fler än antalet utbildningsplatser inom den gymnasiala nivån behöver kommunen göra ett urval som

regleras i förordning (2011:1108) om vuxenutbildning. I förordningen anges att vid urval ska företräde ges till en *sökande som har kort tidigare utbildning*, och som i följande ordning:

1. önskar fullfölja studier som den sökande har påbörjat enligt en upprättad individuell studieplan,
2. behöver utbildningen för att komplettera ett reducerat program eller för annan behörighetskomplettering, eller
3. behöver utbildningen för pågående yrkesverksamhet eller planerat yrkesval.

Förvaltningens praxis vid urval

Förvaltningen tillämpar ett urval i enlighet med förordningens intentioner när antalet sökande är fler än antalet platser på gymnasial vuxenutbildning.

Som grund för urvalet genomförs en ganska omfattande kartläggning av varje sökandes utbildningsbakgrund och syfte med studierna. Resultatet blir en sammanvägning av:

- *Individens utbildningsbakgrund*
Huvudprincipen är att sökande med kortast tidigare utbildning har företräde till utbildning.
- *Individens syfte och mål med utbildning*
I första hand prioriteras sökande som vill fullfölja en påbörjad utbildning. I andra hand prioriteras personer som vill skaffa behörighet för att komma in på högskola. I tredje hand prioriteras sökande som behöver utbildningen för pågående yrkesverksamhet eller planerat yrkesval.

I praktiken i Stockholm får sedan lång tid tillbaka alla som saknar treårig gymnasieutbildning tillträde att läsa en eller flera kurser för att uppnå grundläggande behörighet till högskolan eller läsa en yrkesutbildning.

Förvaltningens praxis vid urval utgår strikt från hur förvaltningen har tolkat lagstiftarens intentioner. Förvaltningen gör alltid en individuell bedömning som i vissa fall kan leda till undantag från reglerna.

Vilka studerar utbildning inom gymnasial nivå

Den stora gruppen räknat i antalet elever är sedan länge de som läser en eller flera kurser för att skaffa behörighet till eftergymnasiala studier.

Sedan mars 2015 har så gott som samtliga behöriga sökanden till komvux och yrkesvux antagits. Anledningen är att antalet personer som ansöker till komvux har minskat något i kombination med att förvaltningens budget har ökat innevarande år.

Bland de som ansökte till studier under årets första 6 månader var det lite mer än hälften av kursdeltagarna som inte hade någon avslutad treårig gymnasieutbildning. Cirka en tredjedel hade en avslutad treårig gymnasial utbildning och mindre än en tiondedel hade läst eftergymnasiala studier. Mer detaljerad information återfinns i bilagan sist i dokumentet.

Urval inom yrkesvux

Reglerna för urval inom yrkesvux skiljer sig från reglerna inom komvux. Enlig förordningen som reglerar yrkesvux ska, om alla behöriga sökande inte kan tas emot till utbildningen, företräde ges till den som har kort tidigare utbildning *och en svag ställning på arbetsmarknaden.*

Förvaltningens praxis vid urval till yrkesvux

Svag ställning på arbetsmarknaden är alltså en grund för urval inom yrkesvux, men inte inom komvux. Förvaltningen har tillämpat urvalen i de båda förordningarna strikt och haft två skilda ”ingångar” till gymnasial yrkesutbildning, en för yrkesvux och en för komvux.

Detta har medfört att personer som i vanliga fall hamnar ”långt bak i kön” till utbildning inom komvux för att de har fullständiga betyg från gymnasieskolan, har kunnat erbjudas yrkesutbildning inom yrkesvux. Exempelvis gäller det personer med en utländsk gymnasieutbildning som har svag ställning på arbetsmarknaden.

I förordningen för yrkesvux anges inga ytterligare direktiv för urval när antalet sökande är fler än antalet platser. Det är därför upp till kommunen att ange en prioritering utifrån sina lokala förutsättningar. Urvalskriterier för yrkesvux antogs den 14 maj 2009 i utbildningsnämnden. Kriterierna anger att personer i pågående studier alltid är prioriterade. Därefter prioriteras i följande ordning:

1. personer med någon form av funktionsnedsättning
2. ungdomar 20-24 år oavsett förankring på arbetsmarknaden
3. arbetslösa personer, utifrån hur lång tid man varit arbetslös
4. varslade personer

Urval inom yrkeshögskolan

Samtliga utbildningar inom yrkeshögskolan är riksrekryterande vilket innebär att utbildningarna är öppna att söka för alla oavsett var i landet man bor. Förvaltningen har inte möjlighet att reservera platser för stockholmare.

Om det finns fler behöriga sökande än det finns platser på en utbildning måste anordnaren göra ett urval bland de sökande. Enligt förordningen ska hänsyn tas till den sökandes möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen. Vid urvalet får en eller flera av följande urvalsgrunder användas: betyg, särskilt prov, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet.

Förvaltningens praxis vid urval

Så gott som alla yh-utbildningar i förvaltningens regi har ett högt söktryck och då görs ett urval. Det är ledningsgruppen till varje utbildning, inte förvaltningen, som bestämmer hur urvalet ska göras. Ledningsgruppen består till största del av representanter från arbetsgivare, vilket gör att urvalet har en hög koppling till arbetsmarknadens behov. Urvalet görs i de flesta fall på en kombination av betyg, särskilt prov, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet. Vikten av de olika urvalsgrunderna kan skilja sig åt mellan utbildningarna.

Fråga 3:

Utifrån dagens ramar, finns det behov av ytterligare prioriteringsregler för antagning till vuxenutbildning när antalet behöriga överstiger antalet platser?

Förslag: Fastställ en fördjupad urvalsordning

De urvalsregler som uttrycks i lagstiftningen är förhållandevis grova och ger inte alltid stöd att prioritera bland individer i en grupp. Då budgetutrymmet inte är oändligt finns det tillfällen då en gräns behöver sättas vid det antal individer, inom en målgrupp, som kan erbjudas studieplats inom gymnasial komvux. I dagläget är det inte aktuellt att sätta en gräns då alla behöriga kan antas. Men utifrån stadens höga ambitionsnivå i frågan ser vi att det på sikt är angeläget att få en *fördjupad/förfinad urvalsordning*, utöver de regler för urval som uttrycks i lagstiftningen.

Ett urval kan baseras på ålder, ställning på arbetsmarknaden eller annat som nämnden anser är relevant. En möjlighet är att alltid erbjuda unga framför äldre utbildning. Urvalsordningen bör lägga fast en riktning för förvaltningen att prioritera bland individer i en grupp.

Det är utifrån ett elevperspektiv oerhört viktigt att urvalskriterierna är så transparenta som möjligt och förutsägbara under en längre tid.

Många personer planerar sitt kompetensutvecklingsbehov långt i förväg och vill då veta vilka regler som gäller. Man kan till exempel behöva ta tjänstledigt för studier eller ordna förskoleplats.

Förvaltningen föreslår att nämnden ger förvaltningen i uppdrag att ta fram förslag på en fördjupad urvalsordning för komvux på gymnasial nivå. Detta görs när regeringens förslag om en rättighet till komvux är beslutad.

Fråga 4:

Vilka förändringar av antagningsregler och prioriteringar skulle behövas för att öppna upp för fler att få chansen att läsa inom vuxenutbildningen?

Regler kring antagning talar om vem som har lagenlig rätt att läsa på komvux och yrkesvux och vem som inte har det, vilket beskrivs ovan. Dessa regler går inte att påverka lokalt.

Regler kring urval talar om vem som har störst behov av att läsa inom komvux och yrkesvux, alltså vem som går först i kön när antalet platser är färre än antalet sökande. I praktiken är det inte urvalsregler utan budgetutrymmet som sätter en konkret gräns för individers möjlighet att studera inom gymnasial komvux. Om förvaltningen hade en obegränsad budget till förfogande för komvux skulle alla behöriga kunna antas alltid.

Det finns därför inte behov av ytterligare urval/prioriteringar inom komvux, i syfte att öppna upp för fler att få läsa. Själva prioriteringsordningen kan inte öppna för fler i utbildning, den talar bara om vem som går först i kön.

Fråga 5:

Vilka hinder och utmaningar finns i samverkan mellan olika delar av staden samt med externa aktörer?

Arbetslösa kan i större utsträckning vägledas till studier

För människor som befinner sig i arbetslöshet kan studier vara ett alternativ för att bryta arbetslösheten, särskilt när orsaken till arbetslösheten är låg utbildningsnivå. För många är det dock ett stort steg att börja studera. Det kan bero på tidigare misslyckanden i skolan, oro för försörjningen eller okunskap om vilka utbildningsvägar som finns och som leder till arbete.

Förvaltningen och Arbetsförmedlingen i Stockholm har 2015 påbörjat samverkan för att fler arbetslösa ska börja studera. Samverkan bygger framförallt på ömsesidig fortbildning av personal samt samarbete kring insatser som kombinerar en arbetsmarknadsinsats med studier. Sedan tidigare genomförs

uppsökande verksamhet hos Arbetsförmedlingen och utbildning om vägar till studier för deras personal. Detta är en positiv utveckling och bra första steg, men på längre sikt krävs andra typer av satsningar för att fler arbetslösa ska komma till studier. Arbetsförmedlingen behöver på ett tydligare sätt erbjuda information, studie- och yrkesvägledning och stöd till studier, som en naturlig del i individers planering mot jobb.

Förvaltningen har medvetet satsat på att anställa studie- och yrkesvägledare på jobbtorgen i syfte att motivera arbetslösa med kort utbildning att välja studier. Förvaltningens erfarenhet är att bland de aspiranter där behovet av studier är som störst, det vill säga aspiranter som saknar grundskolekompetens eller gymnasieutbildning, är det få som inleder studier.

Tabell: Aspiranter 16-29 år med grundskola som högsta utbildningsnivå, antal avslutade till studier under perioden 1 juni 2014 till 31 maj 2015

	inskrivning under 6 mån	inskrivning över 6 mån	Totalt
Antal personer med högst genomförd grundskola tom åk 9	352	210	562
Antal avslutade till studier	36	8	44

Källa: FLAI

Tabell: Aspiranter över 30 år med grundskola som högsta utbildningsnivå, antal avslutade till studier under perioden 1 juni 2014 till 31 maj 2015

	inskrivning under 12 mån	inskrivning över 12 mån	Totalt
Antal personer med som högst genomförd grundskola tom åk 9	692	292	984
Antal avslutande till studier	20	7	27

Källa: FLAI

Många samverkande faktorer ligger till grund för att det är ett stort steg att inleda studier varav studiefinansieringen är en. En trygg försörjning är en av grundförutsättningarna för att studera. Det gäller särskilt för personer som har en historia av flera avbrott och oavslutade studier vilket kan ha lett till studieskulder som är svåra att bli av med. Det finns en stor rädsla för att dra på sig mer skulder och att misslyckas igen. Enligt Gruv- utredningen från 2013 gällande Komvux-studier på grundläggande nivå får många av de som tar studielån svårigheter att återbetala. Över hälften av de som studerat på grundläggande nivå och inte fortsatt därefter har fått ett

krav på betalning överlämnat till Kronofogden.⁴ Det finns ett behov av att sänka tröskeln in till utbildning för långtidsarbetslösa som saknar gymnasieutbildning eller grundskoleutbildning.

Arbetsmarknadsinsatser i kombination med utbildning

Inom förvaltningen har samarbetet mellan avdelningarna utökats under de senaste åren i syfte att erbjuda individer en större bredd av insatser, oftast kombinationer av utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser. Även i samarbete med Arbetsförmedlingen erbjuder förvaltningen kombinationsinsatser.

Erfarenheter visar att det finns stora fördelar med arbetssätten men att det ställer stora krav på organisationen för att insatserna ska fungera smidigt (haka i varandra) och bidra till goda resultat för individen. Här finns behov av metodutveckling i samarbete både internt inom förvaltningen och mellan förvaltningen och Arbetsförmedlingen. Särskilt med hänsyn till nya uppdrag som traineeanställningar och utbildningskontrakt. Utmaningen är att skapa flexibla och individuella lösningar mellan organisationer och insatser så de upplevs som en helhet för individen där insatserna positivt stärker och kompletterar varandra.

Samverkan med näringslivet och arbetsmarknadens behov

Vuxenutbildning ska möjliggöra för stockholmare att skaffa sig ett arbete och parallellt bidra till att möta arbetsmarknadens behov av kompetensförsörjning. För detta krävs att yrkesutbildningar svarar mot arbetsmarknadens krav och behov inom respektive yrke. Utbildningsanordnarna samarbetar med branschorganisationer och arbetsgivare kring de olika yrkesutbildningarna för att anskaffa praktikplatser med mera.

Nystartade *Enheten för samverkan med externa arbetsgivare* ser att det finns behov för alla nämndens verksamheter att utveckla sitt samarbete med arbetsgivare. De kommer under hösten att presentera en strategi för hur detta ska gå till. Strategin ska omfatta förslag för hur vuxenutbildningen i framtiden bättre kan möta arbetsmarknadens behov.

Samverkan med utbildningsförvaltningen

Dialog pågår med utbildningsnämnden kring utveckling av yrkesutbildningar och andra gemensamma frågor. Nämnden deltar i utbildningsnämndens yrkesråd och de medverkar i sin tur i

⁴ Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå – en översyn för ökad individanpassning och effektivitet, SOU 2013:20

styrningen av Esf-projektet Yfi, Yrkesutbildning för invandrare med integrerad språkutbildning.

Stadens yrkesgymnasieskolor har utökat antalet platser inom bristyrkesutbildningar för komvuxstuderande. Gymnasieskolorna kommer även att genomföra all yrkesutbildning för studerande inom Yfi när projektet sätter igång under 2016.

Dagens princip om att det är elevens val som styr var och vad eleven ska läsa medför naturliga begränsningar i samverkan med utbildningsförvaltningen. Eleven får i dagsläget fritt välja utbildning och anordnare i det samlade utbudet av egen och extern regi. Nämnden kan alltså i dagsläget inte styra elever till kommunala utbildningsanordnare.

Fråga 6 och 7:

Hur ska staden klara den nya majoritetens ambitionshöjning vad gäller möjligheten för fler att läsa inom vuxenutbildningen, inklusive yrkesvux?

Vilka ytterligare reformer och satsningar är nödvändiga för att nå ett läge där Stockholmarna har tillgång till livslångt lärande, omutbildning och vidareutbildning genom hela livet?

De satsningar som krävs för ett livslångt lärande är svåra att separera från de satsningar som krävs för att klara majoritetens ambitionshöjning. Svaren på fråga 6 och fråga 7 hänger tätt samman och redovisas därför samlat. Utgångspunkten i båda frågeställningarna är de åtta förutsättningarna för livslångt lärande:

1. God tillgång till utbildningsplatser inom komvux
2. God tillgång till information och karriärvägledning
3. Stor variation i utbud och studievillkor
4. Yrkesutbildningar möter arbetsmarknadens behov och förutsättningar
5. Tillgång till stöd inför och under studier
6. Validering av inhämtade kunskaper och färdigheter
7. Flexibla möjligheter till studiefinansiering
8. Stabil och långsiktig kompetensförsörjning av lärare

Förvaltningen har påbörjat ett antal satsningar för att nå ambitionsnivån som uttrycks av majoriteten och dessa redovisas nedan som pågående. Satsningarna är fleråriga och förvaltningen behöver få förutsättningar att fortsätta och fullfölja dem.

Därutöver ger förvaltningen fyra nya förslag som stödjer majoritetens ambitionsnivå om att fler ska läsa inom

vuxenutbildningen och att stockholmarna ska ha tillgång till ett livslångt lärande.

Pågående satsningar

Projekt Samlat stöd

En ny politisk viljeinriktning för vuxenutbildningen i kombination med målgruppens stora behov leder till att förvaltningen under hösten initierar utvecklingen av en samlad pedagogisk stödfunktion. Stödfunktionen ska vara på plats i juli 2016 och erbjuda stöd till elever, öka kunskapen om elevers behov av stöd inom vuxenutbildning, ta del av forskning, genomföra kompetensutveckling och utveckla samarbetsformer med utbildningsanordnare. Syftet är att fler elever ska klara av att inleda och fullfölja sina studier.

Projekt Lärarrollen 2.0

Under hösten startas en satsning på att utveckla lärarrollen inom vuxenutbildningen. Målet är att fler studerande ska lyckas med sina studier genom att lärarna får bättre förutsättningar att möta de studerandes skiftande behov och förutsättningar. Viktigt är att skapa en samsyn kring förväntningar på vuxenutbildningen att möta både arbetsmarknads- och utbildningspolitiska mål. Vuxenutbildningen är ett verktyg för att lyfta människor ur arbetslöshet och möta arbetsmarknadens behov av arbetskraft. Samtidigt ska vuxenutbildningen utgöra en möjlighet till personlig utveckling, bildning och vidare studier.

Utmaningen med kompetensförsörjningen inom läraryrket behöver mötas både lokalt och nationellt. Samarbete med utbildningsförvaltningen har inletts för att ta till vara nyanlända pedagogers kompetens i stadens organisation. Pris för Årets lärare och lärarlag inom vuxenutbildningen är en positiv insats som bidrar till att ge uppskattning till lärarkollegiet.

Positivt vore att ett par lärosätens förutsättningar att bedriva spetsutbildning inom lärarutbildning ses över nationellt. Utbildningen behöver också anpassas till dagens krav i yrket. Fler behöver lockas till yrket och tycka det är attraktivt att arbeta som lärare.

Stärk vuxenutbildningens förmåga att möta arbetsmarknadens behov

Samhällets förändringstempo är högt och många av de yrken vi är vana vid i dag kommer vara borta om ett antal år. Förvaltningen kommer under hösten presentera en näringslivsstrategi som ska innehålla förslag att se över hur vuxenutbildningens förmåga att

möta arbetsmarknadens behov kan utvecklas. Översynen ska ta hänsyn till två perspektiv:

- regionens behov av arbetskraft för innovation och tillväxt och
- Stockholm stads behov av rekrytering och kompetensutveckling för att kunna säkra kvalitet inom välfärden.

Det finns omfattande rekryteringsbehov inom kommunens pedagogiska verksamheter och inom vård och omsorg. Det finns även behov av kompetensutveckling av befintlig personal, inom yrkeskunskaper och inom språk. En stor del av personalen inom vård och omsorg är utrikes födda och i behov av språkhöjande insatser. Förvaltningens verksamheter bör kunna bidra med både personal och kompetenshöjning till kommunens arbetsplatser inom bristyrken, och modeller för detta kommer att presenteras i näringslivsstrategin.

Nya förslag

Förslag: Utred förutsättningarna att fastställa en ambitionsnivå för vilka målgrupper som ska garanteras plats inom komvux på gymnasial nivå

Regeringens förslag om att införa en rättighet att studera på komvux omfattar:

- personer som behöver läsa kurser för att uppnå grundläggande behörighet till högskola eller yrkeshögskola
- personer som behöver läsa kurser för att uppnå särskild behörighet till högskola

Den första målgruppen ovan har sedan länge antagits till komvux i Stockholm. Den andra målgruppen har inte alltid kunnat antas men tagits emot i mån av plats. Förslaget innebär därför inga större förändringar för komvux i Stockholm.

Regeringen har signalerat att mycket utredningsarbete och förankringsarbete återstår innan ett skarpt förslag om rätt till komvux kan läggas fram. Det är i dagsläget oklart om det kommer införas en åldersbegränsning för rätten till komvux och vilken utbildningsinriktning och mängd av utbildning individen kommer kunna läsa.

Det som i dagsläget är klart är att regeringens förslag om rätt till komvux inte omfattar alla de målgrupper nämnden kan vilja erbjuda

plats inom komvux. Därför föreslår förvaltningen att nämnden uttrycker en ambitionsnivå för vilka målgrupper som ska erbjudas plats inom komvux i Stockholm: Till exempel i form av en utbildningsgaranti.

De målgrupper som inte omfattas av regeringens förslag om rätt till komvux är:

- Personer med gymnasial eller eftergymnasial kompetens som är arbetslösa eller har svag ställning på arbetsmarknaden,
- Personer som vill/behöver karriärväxla;
Personer med högst gymnasial utbildning kan efter en tid i ett ostimulerande och ibland slitsamt yrke vilja karriärväxla. Personer inom denna målgrupp visar ofta en hög grad av studiemotivation och de läser ofta bristyrkesutbildningar.

Personer med en högskoleutbildning finner ibland att utbildningen inte är gångbar på arbetsmarknaden. Det gäller till exempel högutbildade från länder utanför EU där förutsättningarna på svenska arbetsmarknaden skiljer sig från hemlandet. Det gäller också för personer med svensk högskoleutbildning där efterfrågan på arbetsmarknaden är liten. För högutbildade är yrkeshögskola ett bra alternativ för karriärväxling men en hel del vill läsa en yrkesutbildning inom komvux för att snabbt komma till egen försörjning i ett nytt yrke.

- Personer som vill studera för sin personliga bildning;
Personer kan vilja studera kurser för sin egen utveckling utan att detta ingår i planeringen för ett nytt yrke eller högre studier. Det kan handla om studier i språk, psykologi eller samhällsvetenskap som ger personlig bildning. Erfarenheter från Nacka visar att denna grupp är ganska liten och att dessa framför allt studerar språk.
- Pensionärer;
Regelverk inom komvux har ingen övre åldersgräns vilket innebär att personer som har yrkeslivet bakom sig kan beredas plats i utbildning. Erfarenheter från Nacka som erbjuder plats till alla behöriga visar att andelen elever i åldern 50 – 70 år har varierat mellan 11 procent (2012) till 6 procent (2014). De äldre eleverna läser främst datakunskap.

Hur många utbildningsplatser som skulle behövas för att erbjuda utbildning till respektive målgrupp ovan är i dagsläget mycket svårt att uppskatta. Möjlighet för icke prioriterade målgrupper att studera via komvux har länge varit stängd i Stockholm, liksom i de flesta kommuner. Om nämnden vill öppna komvux för fler stockholmare behöver förvaltningen arbeta proaktivt för att informera om förändringen och uppmuntra personer att söka utbildning. Att göra detta förutsätter stabila budgetförutsättningar för förvaltningen och förutsebarhet och transparens kring urvalsregler för eleverna.

Förvaltningen föreslår att nämnden ger förvaltningen i uppdrag att utreda förutsättningarna för att fastställa en ambitionsnivå för vilka målgrupper som ska garanteras plats inom gymnasial vuxenutbildning.

Uppdraget bör ta hänsyn till hur budgetförutsättningar bättre kan spegla vilka grupper nämnden vill ska garanteras utbildning inom komvux.

Uppdraget bör presenteras inför flerårsplan 2017-2019.

Förslag: Lägg fram förslag på fler stockholmare ska få tillgång till vägledning

Det livslånga lärandesystemet förutsätter flexibla utbildningsvägar och att individen känner till vilka möjligheter som finns och vilka krav som ställs för olika utbildningar. God tillgång till information och vägledning är därför nyckelfrågor i ett livslångt lärande.

Under 2014 genomfördes en utredning, SYVaktiv, som belyste lagstiftning, uppdrag och organisation för studie- och yrkesvägledning inom förvaltningen. Förvaltningen har inlett arbete med att göra studie- och yrkesvägledningen mer tillgänglig för stockholmarna, mer effektiv och rättssäker.

I den framtida verksamheten för studie- och yrkesvägledning identifierar förvaltningen några avgörande faktorer att ta hänsyn till:

- Under 2016 kommer förstärkta lagkrav på kommunen att erbjuda vägledning inför studier i sfi och grundläggande vuxenutbildning.
- Nämndens ambition att fler personer med svag ställning på arbetsmarknaden ska studera ställer krav på 1) uppsökande vägledning så dessa personer kan identifieras och 2) metodutveckling för att motivera nya målgrupper till studier. Detta arbete har startats upp och ska utvecklas med systematisk och uppföljning.

- De nyligen lanserade regeringssatsningarna utbildningskontrakt, traineejobb och möjligheten att studera inom ramen för sysselsättningsgarantin ställer nya krav på förvaltningen att i samarbete med Arbetsförmedlingen erbjuda vägledning till arbetslösa.
- Stockholmare som inte ingår i förvaltningens primära målgrupper kan i dag inte erbjudas vägledning som stödjer ett livslångt lärande.

Förvaltningen föreslår att nämnden ger förvaltningen i uppdrag att lägga fram förslag på hur fler stockholmare kan få tillgång till information och vägledning som gynnar ett livslångt lärande.

Förslagen ska presenteras inför flerårsplan 2017 - 2019.

Förslag: Utred och lägg förslag på hur fler utrikesfödda personer ska kunna antas till kommunal vuxenutbildning.

Förvaltningen har som generell praxis att många utrikesfödda studerande behöver betyg inom kursen *Svenska som andraspråk* på grundläggande nivå, eller ha motsvarande kunskaper, för att antas till utbildning på gymnasial nivå. De studerande behöver ha förutsättningar att klara av sin utbildning då ett misslyckande kan få flera negativa konsekvenser för individen, inte minst ekonomiska.

Vi ser dock att vägen till gymnasial yrkesutbildning för utrikesfödda är lång och svår eftersom de först behöver klara av sfi och därefter i många fall *Svenska som andraspråk* på grundläggande nivå innan de kan läsa gymnasial utbildning. Kraven på kunskaper i svenska språket utgör för vissa studerande ett så pass stort hinder att den gymnasiala nivån är utom räckhåll. Samtidigt vet vi att personer med lägre utbildningsnivå än gymnasial kompetens har svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden i Stockholm.

2016 träder ny lagstiftning i kraft där sfi ska upphöra som egen skolform och ingå i komvux. En av de bakomliggande orsakerna till reformen enligt regeringens utredare är att man vill öka sfi-elevens möjligheter att läsa sfi parallellt med studier inom komvux. Detta ställer krav på förvaltningen att justera antagningsförfarande och anpassa undervisningen så att möjligheten för personer med mindre kunskaper i svenska språket ska kunna läsa komvux på grundläggande och gymnasial nivå.

Förvaltningen föreslår att nämnden ger förvaltningen i uppdrag att utreda och lägga förslag på hur fler utrikesfödda ska kunna antas till komvux på grundläggande och gymnasial nivå.

Utgångspunkten bör vara att komvux ska kunna ta emot så många som möjligt men utan att riskera att individer misslyckas med sin utbildning. Översynen bör omfatta vilka förutsättningar förvaltningen har för att bedöma individers kunskaper i svenska språket samt att sätta dessa i relation till den kursen individen har sökt. Översynen bör också omfatta vilka möjligheter förvaltningen har för att anpassa undervisningen så att fler utrikesfödda ska kunna tillgodogöra sig kurser på gymnasial nivå.

Utredning med förslag bör presenteras vid halvårsskiftet 2016 då ny lagstiftning träder i kraft.

Verka för mer flexibla möjligheter till studiefinansiering
Dagens regler för studiemedel genom CSN ställer höga krav på studietakt och innebär ett hinder för personer att inleda studier och ger konsekvenser i form av skuldsättning för personer som inte klarar av sina studier. Förvaltningen anser att kraven på studietakt ska sänkas så att personer som är studieovana eller av andra skäl har svårt att klara av ett högt studietempo ändå ska kunna få studiemedel utifrån sina förutsättningar.

Förvaltningen föreslår att staden finner en lösning så att kortutbildade personer som uppbär försörjningsstöd ska få möjlighet att studera viss tid med bibehållet försörjningsstöd.

Bilaga - tabeller och fakta

Volymen inom kommunal vuxenutbildning

Tabell 1: volymen inom grundläggande vuxenutbildning

År	Antal kursdeltagare grundläggande nivå	Förändring från föregående år (%)
2012	4 809	
2013	5 263	+ 9,4 %
2014	5 782	+ 9,9 %

Antalet elever inom den grundläggande vuxenutbildningen har ökat med cirka 10 procent årligen. Även under 2015 kan en liten ökning skönjas.

Tabell 2: Volymen inom gymnasial vuxenutbildning och yrkesvux

År	Antal kursdeltagare gymnasial nivå	Antal helårsplatser gymnasial nivå (varav platser inom yrkesvux)	Förändring från föregående år (%)
2012	16 490	6 475 (415)	
2013	17 410	7 371 (737)	+ 14 %
2014	19 429	8 528 (535)	+ 16 %

Antalet studerande inom den gymnasiala delen har ökat 2012 - 2014 mycket beroende av statsbidrag för yrkesvux. Förvaltningen har under årens lopp erhållit statliga medel för 500 - 750 helårsplatser för yrkesvux vilket bidragit till att många nya grupper har kunnat studera.

Kursdeltagare inom komvux under våren 2015

För att få en förståelse för vilka som läser inom stadens kommunala vuxenutbildning redovisas vårens kursdeltagare utifrån vilka urvalskriterier de antagits på. Antal kursdeltagare är inte synonymt med antal individer. En individ kan läsa flera kurser.

Urvalskategorierna delas in utifrån de sökandes tidigare utbildningsnivå och återges här i förenklad form. Kategorierna avser personer som vid antagning till komvux har:

- 1) Högst grundskola
- 2) Högst tvåårigt gymnasium
- 3) Avslutat treårigt gymnasium
- 4) Eftergymnasial utbildning

Tabell 3: Kursdeltagare våren 2015 fördelat på urvalsgrunder. Antal och andel.

	Högst grundskola	Max 2 år gymnasium	Avslutat 3 år gymnasium	Eftergymn utbildning	Totalt
Grundl. nivå	3 125 32 %	595 8 %	2 284 29 %	2 493 31 %	7 939 100 %
Gymn. nivå	16 728 34 %	11 079 22 %	17 499 35 %	4 411 9 %	49 719 100 %
Totalt	19 853 34 %	11 674 20 %	19 783 34 %	6 904 12 %	57 658 100 %

På grundläggande nivå har 29 % av kursdeltagarna avslutat treårigt gymnasium och 31 % har eftergymnasial utbildning. Den största kursen är *Svenska som andraspråk*.

Befolkningens utbildningsnivå

För att få en förståelse för hur många individer som kan komma ifråga för att studera inom komvux om utbildningsformen öppnas upp för nya målgrupper återges uppgifter över befolkningens utbildningsnivå.

Tabell 4: Utbildningsnivå 16-74 år, Hela staden per 31 dec 2014

	Grundskola	Gymnasial utbildning	Eftergymn. utbildning	Uppgift saknas	Totalt
Kvinnor	42 247	108 039	188 127	8 833	347 246
Män	50 421	117 795	165 253	11 755	345 224
Totalt	92 668	225 834	353 380	20 588	692 470

Källa: Statistik om Stockholm

Stadens befolkning är välutbildad, drygt hälften har eftergymnasial utbildning. Kvinnor har generellt högre utbildningsnivå än män.

Den primära målgruppen för komvux är personer med max grundskola, vilket i staden utgör totalt cirka 93 000 personer.